

LBRIS

We know
books

Sigmund Freud

Despre vis

Traducere și studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

Despre schibboleth sau calea regală spre inconștient
(studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7
Notă asupra ediției / 17

Despre vis / 19

Capitolul I	/ 21
Capitolul II	/ 25
Capitolul III	/ 37
Capitolul IV	/ 45
Capitolul V	/ 55
Capitolul VI	/ 63
Capitolul VII	/ 73
Capitolul VIII	/ 81
Capitolul IX	/ 85
Capitolul X	/ 89
Capitolul XI	/ 93
Capitolul XII	/ 99
Capitolul XIII	/ 105

LBRIS

We know
books

DESPRE VIS

I

Într-o vreme, pe care o putem numi preștiințifică, oamenilor nu le era greu să găsească explicații unui vis. Dacă și-l aminteau la trezire, îl considerau o manifestare fie binevoitoare, fie ostilă din partea unor ființe superioare, demonice sau divine.

Odată cu nașterea spiritului științific din științele naturii, toată această mitologie plină de semnificații a fost transpusă în psihologie și, azi, sunt puțini oameni educați care să nu fie de acord că visul este produsul psihic al celui care doarme.

Totodată, după respingerea ipotezei mitologice, a devenit necesară explicarea visului. Condițiile apariției sale, relațiile sale cu viața mentală din starea de veghe, dependența lui de excitațiile venite din exterior să-l influențeze pe cel care doarme, numeroasele specificități ale conținutului său care-l deranjează pe omul treaz și incongruența dintre imaginile lui de reprezentare și afectele legate de ele, în sfârșit caracterul instabil al visului, felul cum gândirea în starea de veghe îl respinge ca un element străin, îl mutilează sau îl șterge din memorie – toate aceste probleme, care de

secole cer rezolvări, n-au găsit până în ziua de azi vreuna satisfăcătoare.

Problema care ne interesează în primul rând, cea a semnificației visului, se prezintă sub două aspecte: în primul rând, se caută semnificația psihică a visului și locul lui în seria proceselor mentale; în al doilea rând, se vrea să se afle dacă visul este interpretabil și dacă fiecare conținut al visului are un „sens“, ca orice alt produs al psihicului.

Luând în considerație starea actuală a evaluării visului, există trei tendințe distincte.

Una dintre ele, care pare să fie un ecou târziu al epocii în care visului i se atribuia o origine supranaturală, își găsește expresie la unii filosofi. Pentru ei, producerea visului ar avea drept bază o stare specială a activității psihice. Aceasta ar fi un fel de înălțare a sufletului la o treaptă superioară. Așa judecă, spre exemplu, Schubert¹: „Prin vis, spiritul se eliberează de obstacolele naturii exterioare, sufletul scapă din lanțurile senzualității“. Fără a merge atât de departe, alți gânditori afirmă că visele sunt, în esență, exerciții psihice, că sunt manifestări ale forțelor psihice pe care starea de veghe le împiedică să se desfășoare liber (în fantasma onirică – Scherner²,

¹ Gotthilf Heinrich von Schubert (1780-1860), fizician și naturalist german, autor al *Die Symbolik des Traumes* [Simbolismul viselor], Kunz, Bamberg 1814, din care citează, de altfel, și Freud. (n.t.)

² Karl Albert Scherner (1825-1889), filosof și psiholog german, autor al lucrării *Das Leben des Traums* [Viața visului], Verlag von Heinrich Schindler, Berlin, 1861, în care susține că lucrarea visului-

Volkelt¹). Fapt este că, în anumite domenii (cel al memoriei), majoritatea observatorilor atribuie vieții onirice o capacitate de funcționare superioară.

Autorii medici care scriu despre vis au, în general, un punct de vedere opus celui al filosofilor. Agenții visului sunt, după medici exclusiv stimulii senzoriali și somatici, care fie ating visătorul din afară, fie devin întâmplător activi în organele sale interne. În acest caz, conținutul visului ar fi, de asemenea, lipsit de sens și la fel de greu de interpretat precum notele scoase la întâmplare pe claviatură de către zece degete nepri-cepute în muzică. Definiția visului este de-a dreptul „un proces somatic, inutil în toate cazurile, psihologic în multe cazuri“ (Binz²). Toate semnele caracteristice ale vieții onirice se explică atunci prin activitatea incoerentă a anumitor grupuri de celule care rămân în stare de veghe în creier, sub imperiul acestor stimuli fiziologici, în timp ce restul organismului este cufundat în somn.

imaginație este artistică și non-utilitară, iar materialul său este alcătuit din stimuli organici somatici care sunt ascunși în viața trează. (n.t.)

¹ Johannes Immanuel Volkelt (1848-1930), filosof german, autor al unei cărți de analiză a semnificației viselor *Die Traumphantasie* [*Fantezia visului*], Meyer & Zeller, Stuttgart, 1875. Este frecvent citat de Freud în *Die Traumdeutung*. Volkelt considera că elementele visului sunt legate organic de corpul celui care visează. (n.t.)

² Karl Binz (1832-1913), fizician și farmacist german, cunoscut în special pentru investigațiile asupra proprietăților chininei. (n.t.)

Sentimentul popular, prea puțin influențat de această judecată a științei și puțin riguros cu privire la originile profunde ale visului, rămâne în vechea sa credință. Pentru el, visul are un sens și acest sens ascunde o previziune. Pentru a o elibera din conținutul visului, care este adeseori mult prea confuz și misterios, este necesar să se aplice anumite procedee de interpretare, iar aceste procedee constau, în general, în înlocuirea conținutului visului, așa cum a rămas el în memorie, printr-un alt conținut. Transpunerea se poate face în amănunt, cu ajutorul unui cod stabilit care nu trebuie să varieze. Se poate, de asemenea, înlocui dintr-odată obiectul esențial al visului printr-un alt obiect față de care primul n-ar fi decât simbolul.

Oamenii serioși zâmbesc la aceste copilării: „Visele sunt baloane de săpun“.

II

Am fost cu adevărat surprins când, într-o zi, am descoperit că mai corectă este concepția profană despre vis – stăpânită încă pe jumătate de superstiție – decât cea medicală! În ceea ce privește visul, am ajuns la concluzii noi, aplicând o nouă metodă de investigație psihologică, aceeași care mi-a adus mari servicii în tratamentul fobiilor, al ideilor compulsive, delirante și a altor maladii asemănătoare și care a fost adoptată sub numele de „psihanaliză“ de către o întreagă școală de cercetare. Numeroși cercetători medicali au observat felurite analogii între vis și unele tulburări psihice, analogii care se constată în starea de veghe. Așadar, ni s-a părut interesant să aplicăm pentru elucidarea visului aceeași metodă de investigație care și-a dovedit virtuțile în cazul structurilor psihopatie. Ideile anxioase și obsesiile sunt la fel de străine unei conștiințe normale cum sunt și visele față de conștiința trează. Originea lor, ca și cea a visului, este la fel de necunoscută conștiinței. Dacă s-a apreciat drept interesant, din punct de vedere practic, studiul nașterii și dezvoltării

acestor imagini psihopatice, aceasta s-a datorat faptului că a fost demonstrat experimental că este suficientă descoperirea căilor inconștiente prin care ideile patologice ale unui individ sunt legate de restul conținutului psihic pentru ca simptomul nevrotic să fie rezolvat și ca ideea patologică să fie stăpânită. Psihoterapiei i se datorează, deci, procedeul de care m-am servit pentru interpretarea viselor.

Această metodă este ușor de descris, dar aplicarea sa necesită instruire și exercițiu. Să presupunem că avem de-a face cu un bolnav cu o reprezentare de angoasă. Îi vom cere să-și fixeze atenția asupra angoasei, dar nu cum a făcut-o în alte rânduri, reflectând la ea, ci pentru a-și lămuri tot și pentru a-i comunica medicului, fără rezervă, ce îi vine în minte legat de ea. Adeseori, bolnavul începe prin a susține că este incapabil să sesizeze ceva, dar îl vom contrazice, spunându-i ferm că este imposibilă absența conținutului de reprezentări. Și, de fapt, se va ajunge curând să se producă o mulțime de idei și de asociații de idei spontane; dar ele vor fi, cu regularitate, precedate de o apreciere a pacientului prin care le va declara absurde sau futile, ori va pretinde că i-au venit în minte din întâmplare, fără să fie legate prin ceva de tema dată. Remarcăm atunci că tocmai această convingere este cea care l-a împiedicat să-și comunice ideile sau chiar să le conștientizeze. Dacă poate fi convins că, renunțând la atare critică față de ideile ei și să continue să brodeze pe înlănțuirea ideatică ce rezultă dacă este menținută atenția trează, se

obține un material psihic care curând se leagă clar de idea patologică luată ca temă, îi dezvăluie conexiunile cu alte idei și permite în desfășurarea ulterioară ca ideea patologică să fie înlocuită cu una nouă, care se inserează într-un mod comprehensibil în contextul mental.

Nu avem suficient spațiu aici pentru a examina pe larg premisele pe care se bazează acest experiment, nici concluziile care se desprind din faptul că reușita sa este sigură. Este suficient să spunem că, fixându-ne atenția asupra asociațiilor *involuntare*, asupra celor *care tulbură reflecția noastră*, asupra celor pe care critica le înlătură ca fiind lipsite de valoare, obținem, alături de ideea patologică, un material care ne va permite s-o eliminăm. Dacă practicăm metoda pe noi înșine, cel mai bun mijloc de a susține experiența este acela de a consemna imediat ideile spontane, pe măsură ce se prezintă, ideile a căror apariție este ininteligibilă.

Aș vrea acum să arăt rezultatul la care se poate ajunge aplicând această metodă asupra visului. În principiu, orice exemplu de vis s-ar putea preta la demonstrația mea, dar prefer, din anumite motive, să aleg un vis propriu, care este scurt, ceea ce ne permite să-l folosim. Poate că visul din noaptea trecută va satisface aceste cerințe. Conținutul acestui vis, fixat imediat după trezire, sună astfel: